

**NEKA OBILJEŽJA SUVREMENE KRIMINALISTIKE KAO STRUKE I KAO
ZNANSTVENE DISCIPLINE U REPUBLICI HRVATSKOJ**
(sažetak predavanja)

Usklađenost razvoja kriminalistike i razvoja društvene zajednice

Samo kriminalistika koja prati razvoj društva i koja predviđa moguće načine ugrožavanja društvenih vrijednosti te sukladno tome razvija svoju metodologiju ima ispravnu društvenu funkciju. Pri tome metode istraživanja i prevencije zabranjenih ponašanja ne smiju imati negativne posljedice na nedužne građane, pozitivne društvene ili poslovne procese. Kriminalistika treba biti diskretna, ali učinkovita.

Neravnomjerni razvoj kriminalistike može imati šire društvene posljedice. Inferiornost kriminalistike može značiti dominaciju kriminala, nesigurnost za građane, neučinkovitost pravnog sustava. S druge strane pak izrazita dominacija kriminalističkih i drugih metoda kaznenog progona karakteristika je totalitarnih društava kada takve metode služe za očuvanje pozicije političkih elita ili za progon neistomišljenika.

Razvoj kriminalistike je u velikoj mjeri određen značajkama kriminaliteta

Možemo ustvrditi da kriminal i kriminalci u značajnoj mjeri određuju razvoj kriminalistike. U cilju otkrivanja, razjašnjavanja i dokazivanja počinjenja kaznenog djela kriminalistika koristi svoje postojeće metode, ali i prilagođava i razvija nove metode. Počinitelji nastoje pronaći što bolje načine kako počiniti kazneno djelo, odabrati što učinkovitija sredstva, pribaviti što veću dobit kaznenim djelom, nanijeti što veću štetu i pri tome ostati neotkriveni. Na raspolaganju su im sva dostupna znanja, vještine i dobra koje je čovječanstvo stvorilo. Oni samo trebaju odabrati što će i kako upotrijebiti.

U prošlosti je razvoj kriminalističke metodologije u značajnoj mjeri bio reaktivan. Na iskustvima događaja koji su se odigrali razvijale su se metode i standardi otkrivanja i razjašnjavanja kaznenih djela. Danas imamo veću mogućnost proaktivnog djelovanja, razvijanja virtualnih multivarijantnih modela i prevencije kaznenih djela. Trebali bismo djelovati na način da vrijednosti u nekoj zajednici ili kompaniji zaštitimo prije nego postanu meta kaznenog djela. Kazneni zakon predviđa nove inkriminacije iz područja gospodarskog kriminaliteta, ekološkog kriminaliteta, računalnog kriminaliteta, na kriminalistici je da razvije nove metode za otkrivanje i razjašnjavanje ovih kaznenih djela.

Policijskom sustavu često zbog svoje veličine treba više vremena za promjene i prilagodbe, dok s druge strane kriminalci vrlo vješto i brzo reagiraju i na najmanje znakove opasnosti i prilagođavaju se u hodu.

Suvremenost kriminalistike

Upravo je suvremenost kriminalistike, odnosno njezina sposobnost prilagođavanja potrebama i zahtjevima aktualnog kriminaliteta jedna od njezinih najvažnijih karakteristika. Ono što su suvremene metode istraživanja kriminaliteta bile sredinom prošlog stoljeća uglavnom su u današnje vrijeme napuštene i ne mogu ispunjavati svoju svrhu. Razvojni procesi u društvu sve su brži i njih vrlo dobro prati razvoj kriminaliteta stoga sve više dolazi do izražaja dinamička komponenta u razvoju kriminalističkih metoda. Javlja se sve veća potreba povezivanja spoznaja brojnih znanstvenih disciplina i njihovo prilagođavanje potrebama kriminalističkog istraživanja, potreba za specijalizacijom, a sve više i za subspecijalizacijom. Sve je izraženija potreba za restriktivnijim pristupom u selekciji kadrova, njihovom obrazovanju i usavršavanju. Neizostavno treba u policiji, ali i drugim državnim tijelima čvrsto odrediti koji su to poslovi za koje su potrebna kriminalistička znanja i vještine i sukladno tome obavljati odabir kadrova.

KRIMINALISTIKA KAO STRUKA

Učinkovitost kriminalistike

Kriminalistiku se u društvu pretežito percipira kao struku koja se bavi otkrivanjem i istraživanjem kaznenih djela, a kriminaliste kao stručnjake koji primjenom iskustava i specifičnih znanja prikupljaju dokaze i počinitelja privode pravdi, stoga njihov položaj u društvu ovisi o učinkovitosti metoda i kvaliteti njihove primjene.

Kriminalisti imaju znanja i vještine koje nema nitko u društvu, osposobljeni su interpretirati tragove, prikupljati informacije, pronalaziti dokaze i otkriti počinitelja događaja koji su se odigrali uglavnom u prošlosti. Takve vještine stječu se predanim višegodišnjim radom. Uz teorijska znanja nezaobilazno je iskustvo u primjeni pojedinih metoda.

Možemo reći da kriminalisti gledaju „drugačijim očima“. Ono što su nekoj osobi jedva vidljive smeđe mrlje na stropu, za kriminalistu su tragovi krvi žrtve koju je počinitelj na tom mjestu udarao bejzbol palicom po glavi. Radi se kriminalističkom načinu razmišljanja koje se razvija postepeno i kroz rad na praktičnim slučajevima.

Digitalizacija kriminalistike

Duboko smo u digitalnom dobu. Suvremene računalne tehnologije nameću nove standarde poslovanja, komunikacije, odmora, življenja. Jedan dio društva ubrzano se razvija i biti će potrebni značajni naponi kriminalista kako bi mogli slijediti kriminalne aktivnosti u takvom miljeu. Policija će trebati bitno brže prelaziti u „digitalni mod“ rada.

Istovremeno ne možemo sve stare metode izbaciti iz uporabe, jer još uvijek neki dijelovi društva funkcioniraju prema drugačijim, tradicionalnim, modelima. Ne bi trebalo zanemariti klasične kriminalističke radnje poput očevida, kriminalističkog intervjua, prikupljanja informacija od informatora. Radi se o potrebi kumulacije sve veće količine kriminalističkih znanja.

Staviti kriminalistiku na raspolaganje drugim državnim tijelima, privatnoj i korporativnoj sigurnosti

Kriminalistika, ukoliko se želi potpuno razviti, mora izaći iz okvira policije kao jedinog državnog tijela koje ima monopol na njezine metode. Druga državna tijela poput

carine, porezne uprave, inspeksijskih i nadzornih službi ministarstava imaju potrebu u okviru svojeg djelokruga za jednim dijelom kriminalističke metodologije koja može značajno poboljšati njihovu učinkovitost. Dio metodologije je moguće staviti na raspolaganje privatnoj zaštiti i korporativnoj sigurnosti.

Nerazmjer između idealnog i stvarnosti

Potaknuti idealističkim prikazivanjem kriminalističkog istraživanja u brojnim serijama i filmovima građani sve više očekuju od kriminalista i policije. Očekuju brzo otkrivanje počinitelja, pronalazak dokaza i ono što je najvažnije obeštećenje kroz povrat otuđene imovine ili nadoknadu štete. Realnost je vrlo često bitno drugačija. Zastarjelost ili nedostatak potrebne opreme i sredstava za rad onemogućava poduzimanje osnovnih kriminalističko tehničkih radnji. Ponekad jednostavno nema dovoljno goriva za automobile u tekućem mjesecu da bi policijski službenici uopće obavili potrebne terenske radnje. Zatrpanost brojnim slučajevima koje treba istražiti ne ostavlja dovoljno vremena za kvalitetno istraživanje složenijih ili težih slučajeva. Nedostatak edukacije i stručnog usavršavanja gura kriminaliste k primjeni starih metoda, površnoj primjeni ili jednostavno nepoduzimanju radnji. Sve to utječe i na motivaciju kriminalista pred koje se stavljaju visoki zahtjevi, a daje im se malo.

Jačanje mentorskog rada

Za razvoj svake struke važan je kvalitetan sustav mentorskog vođenja novih zaposlenika. On u kriminalistici još više dolazi do izražaja obzirom da se razvoj kriminalistike temelji na iskustvima u kriminalističkom istraživanju. Mentorski sustav rada s mladim kriminalistima mora biti nadogradnja na sustav temeljnog obrazovanja.

KRIMINALISTIKA KAO ZNANSTVENA DISCIPLINA

Razvoj kriminalistike kao struke trebao bi počivati na analizi dobre prakse i dobrih iskustava, ali i pogrešaka koje su učinjene tijekom kriminalističkog istraživanja. Trebali bismo smoći snage i objektivno i stručno analizirati pogreške. Samo ako budemo spremni priznati pogrešku i iz nje stvoriti standarde postupanja koji će smanjiti njezino ponavljanje u budućnosti možemo poboljšati kvalitetu kriminalističkog istraživanja.

Aktivno treba pratiti razvoj prirodnih, društvenih i tehničkih znanosti i razmatrati mogućnosti njihovog prilagođavanja za potrebe kriminalističkog istraživanja. Suvremena digitalna tehnologija omogućava nadzor svih oblika komunikacije i pribavljanje dokaza za kazneni postupak, geodezija i arhitektura nam stavljaju na raspolaganje laserski 3D skener koji već pronalazi zapaženu ulogu u snimanju mjesta počinjenja kaznenog djela, molekularna biologija stavlja na raspolaganje osim genomske DNA i analizu mitohondrijske DNA i analizu RNA, proučavanjem fizikalnih svojstava tekućina možemo analizirati tragove krvi i na osnovi njih zaključivati o dinamici počinjenja delikata nasilja.

Osim tako prilagođenih metoda treba razvijati vlastite kriminalističke metode. Najbolje prilike za njihov razvoj se javljaju na primjerima dobre prakse, ali i pogreškama.

Možemo reći da su znanstvena istraživanja jedan od osnovnih preduvjeta za razvoj kriminalistike.